מראה יחזקאל על התורה — ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וקשה דהתחיל בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, והענין הוא עפי"מ שביארתי כבר עמ"ש ואהבת את ה' כו' אפילו נוטל את נפשך כו', דקשה דבשלמא על דבר שיש בו מעשה יוכל לצוות אפילו שהוא נגד הטבע כי יש כח ביד האדם לעשות מה שהוא נגד הטבע משא"כ בדבר המוטבע בלב איך אפשר לאהוב בשביל עונש, וכבר הקשה כמו כן הבעל עקידה עמ"ש אל תירא אותו אין אומרים אל תירא אלא למי שמתיירא עיי"ש.

אמנם ביאור הדבר על דרך שביארתי בפ' ואתחנן על מה שאמרו למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה ע"ש, וכמו כן שמעתי ממורי נ"י שאמר בשם רבו בי"ג מדות התורה נדרשת מקל וחומר ומגז"ש, שאין התורה נקנית רק במי שקלות וחמורות שוין אצלו, וביאור הדבר כי למעלה במקור הכל שוין שאין דבר רע יורד מן השמים ומאתו לא תצא הרעות רק טוב, אך מי שלא יכול לקבל הטוב כהווייתו נדמה לו שהוא רעה אבל בודאי גנוז שם טובה כפולה ומכופלת, ומשכיל על דבר עיניו תחזינה מישרים את האור הטוב איך השי"ת מצמצם השפעתו להיטיבו באהבה מסותרת אעפ"י שאינו הגון ואינו כדאי ואיך לא ישתרש בלבבו אהבה וחשוקה גדולה נוכח פני ה', וכבר הארכתי בזה ע"פ בכל עת יהיו בגדיך לבנים כו'.

והנה הצדיק צריך להדמות את עצמו לבוראו שלא יהיה חילוק אצלו בין טוב ורע וכמו כן מצינו אצל הלוים הפכו פניהם להר גריזים ופתחו בברכה והפכו פניהם כו' שהיו בחי' פנים ואחור והם המתיקו הדינים בשורשן כמבואר אצלי ע"פ ועבד הלוי הוא, וזה"ש ראה אנכי נותן פי' שתחלת הנתינה וההשפעה הוא באחדות גמור וכמו כן צריך להיות אצלך, רק לפניכם היום ברכה וקללה אם יש ביניכם פירוד כמו היום ואז יש חילוק בין טוב למוטב.

את הברכה אשר תשמעו כו', ליישב הדקדוק של המפרשים דהול"ל נמי אם תשמעו כמו גבי קללה, ונקדים ליישב מ"ש לקמן בפ' זו אחרי ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואותו תעבודו ובו תדבקון, ויש כאן שינויי לשונות רבים, גם צריך להבין איך יתכן שיקום נביא שוטה כל כך שיאמר שהקב"ה צוה לעבוד ע"ז, וגם איך מצוה זו נוהגת לדורות, והענין הוא שנאמר כי ה' אלקיכם הוא אלקי אלקים ואדוני האדונים כו' עושה משפט יתום כו', ואמרו חכז"ל (מגילה לא.) במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, ביאור הדבר דלא חלי ומרגיש אינש כמה צריך להיות ירא וחרד כשעומד להתפלל לפני הקב"ה וכמ"ש כי ה' אלקיך בקרבך אל גדול ונורא, ובוודאי יש כמה בני אדם הדומים לבהמה שמתפללין כל התפלות לפי תומם והתפלה עליהם לעול ואינם שמים לבם איך לייחד מחשבתם בכל דבור ואמירה שבתפלה שתקנו אנשי כנה"ג מן תחלת ברכת השחר עד לסוף עלינו כל אות ואות תלוי עליו הרבה יחודים ושמות קדושים ומלאכים, ובכל דבור מקשר את עצמו לשכליים נפרדים ועולה מעולם לעולם ומהיכל להיכל עד שמייחד את עצמו באור פני מלך חיים שמוסר נפשו בנפילתו אפיים כמ"ש בזה"ק [ח"ב ר"ב ע"ב] על פסוק אליך ה' נפשי אשא, שכל כיוצא בדברים הללו צריך האדם להכין את לבבו ומחשבתו כשבא להתפלל לפני מלך הכבוד וכמ"ש בש"ע שצריך להשליך אחרי גיוו ולפנות מחשבתו מכל ענייני עה"ז וכל חד לפום שיעורא דיליה כפי שכלו יהולל יש לו יותר בושה ויראה תסמר שערות בשרו כשעומד להתפלל, ולכן היה משה רבינו ע"ה עניו מאוד מכל האדם, ויותר מזה מלאכי השרת נאמר עומדים ביראה כו' ויותר מזה שרפים ואופנים וחיות הקודש נגיד נהר דינור מזעיתן שמזיעין מפחד המרכבה לפני שמשיגין יותר.

והנה הנסיון מעיד על זה כשהאדם עומד להתפלל ומתחיל להכין מחשבתו בדברים אלו אזי היצה"ר מתחגבר עליו ומכביד לבבו ומראה לו איך הוא מרוחק מה' ומחשב לפניו עוונותיו הרבים שמבדילים בינו לבין המקום ב"ה ואיך אפשר שבתפלתו יפעל כ"כ דברים נוראים, וע"כ הוא נסוג אחור וישן שינת עולם ומקשה לבבו, ובאמת כל זה הוא מפיתוי היצה"ר לבלתי להניחו להרים ראש כמבואר בספרים, ומשכיל על דבר צריך לשום עצות בנפשו הלא ע"ז נאמר והוא ניסי ומנוס לי, פי' כשאדם חוטא לפני מלך בו"ד הוא בורח מלפניו, משא"כ אצל הקב"ה שעשיית העבירה עצמה הוא הבריחה מלפניו וההרחק ממנו, וע"כ צריך לברוח להקב"ה בעצמו כמו האם המייסרת בנה הקטן הבן מסתיר את עצמו תחת בגדיה ואינו בורח ממנה כי טוב לו עמה, וכמו כן בעשיית העבירה האדם מתרחק מהקב"ה ובעשיית המצות הוא מתקרב ומתקדש כמ"ש בכל מצוה אשר קדשנו במצותיו כו', וצריך לחזק את לבבו שלא יסוג אחור מדיחוי היצה"ר.

ודוגמא זו מבואר בפ' זו בענין הנביא שמדחה את הלב לומר שלא נאות להתפלל לה' בלבדו כי קדושתו נעלה מאוד וצריך ממוצע לעבוד את המזל, אבל באמת אין הדבר כן כמ"ש חכז"ל [דברים רבה פ"ב] אתה מוצא הקב"ה קרוב ורחוק וע"ז קריבה ורחיקה כו', וע"ז נאמר אחרי ה' אלקיכם תלכו שלא תסוגו אחור אעפ"י שאתם צריכין להסתר את עצמכם בבחי' אחוריים, ואת מצותיו תשמרו ואותו תיראו דהיינו לקיים המ"ע ומל"ת כהווייתן ואח"כ ובקולו תשמעו פי' שע"י המחשבות הטורדות אתכם בתפלה הם העונות וע"י תוכלו להבין היכן אתם פוגמין וכמ"ש ואזניך תשמענה דבר מאחריך כו', ואח"כ ואותו תעבודו שתהיה עבודתכם שלימה וממילא ובו תדבקון, אבל הנביא ההוא בקש להדיחכם כו'.

שבאמת ממקום גדולתו שם ענוותנותו שזה הוא מענות צדקתו שחפץ בתשובת רשעים ואעפ"י שלעת עתה אין האדם כדאי לעבדו מ"מ הוא יודע עתידות שאח"כ תהיה העבודה בשלימות, וכ"כ בהשפעות הטובה נאמר וחנותי את אשר אחון כו' אעפ"י שאינו הגון ואינו כדאי ואעפ"י שאין הקב"ה וותרן עושה בשביל זכיות העתידין, וכמ"ש בצאתכם ממצרים תעבדון את האלקים כו', וזה"ש את הברכה שישפיע לכם אשר תשמעו בעבור שתשמעו לבסוף והקב"ה מצרף מחשבה למעשה.

כי ברך יברכך ה' כו', רק אם שמוע תשמע כו' כי ה' אלקיך ברכך כו', לכאורה קשה דהא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, רק ברשעים נאמר ומשלם לשונאיו על פניו, ולא מצינו שכר מצוה רק במצות צדקה שנאמר בה בגלל הדבר הזה יברכך ה' וכאותן ששנינו שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז.

והנ"ל דהנה אמרו חכז"ל (כתובות נ.) עושה צדקה בכל עת זה המפרנס אשתו ובניו, ומלבד מה שקשה בגוף הענין דא"כ בטלת מצות צדקה יש לדקדק עוד דאיפכא הול"ל המפרנס אשתו ובניו הרי זה עושה צדקה בכל עת, אבל הנ"ל דהנה מצינו כמה רשעים שעוברים על כל המצות ואעפי"כ מקיימין מצות צדקה, וצריך טעם למה לא מסית אותם היצה"ר לעבור על מצוה זו ג"כ כיון שמסורים ביד יצרם, אבל הענין הוא דאמרו חכז"ל [תו"כ קדושים פ"ט] אסור לומר אי אפשי בבשר חזיר רק אפשי והתורה אסרתה, כמו כן כל המצות צריכין לקיים בשביל מצות הבורא ולא לשם פנייה אחרת, וכשהרשעים מקיימין מצות צדקה הוא על א' משני פנים או בשביל הנאת עצמם דהיינו שנותנין בשביל שמבקשים מהם ובושין לפטרם בלא כלום ויגרע כבודם ויהיו מבוזים בעיני הבריות, או בשביל רחמנות שרואין שאין לו מה לאכול וללבוש והם מצטערין בעצמם כשאוכלין זוכרין אדם שכמותם שיש לו אשה ובנים ואין לו מחית נפשו והם יש להם כל תאות נפשם ובכל זה אינם עושים המצות צדקה בשביל ציווי הבורא וע"כ בוודאי שאינם מקבלים שכר מפני שעושים רק בשביל עצמם להנאתם, והעיקר הוא שצריך לקיים המצוה בשביל ציווי הבורא.

והחילוק הוא ביניהם שאם עושין בשביל ציווי הבורא א"כ עושים אפילו בשעה שאין מבקשים מהם כמו שמניחין תפילין אעפ"י שאין אדם מזכירם ואם עושין רק בשביל רחמנות א"כ כשמצר גם להם ואין להם פרנסה בריוח אין נותנין שאומרים להיפך שאחרים ירחמו עליהם, אבל העושה בשביל מצות יוצרו אין חילוק אצלו ולעולם הוא נותן צדקה אפילו בשעה הדחוקה לו ואפילו כשאין מבקשים ממנו.

וזהו שאמרו עושה צדקה בכל עת אפילו כשאין מזכירין אותו ואפילו בשעת דוחקא א"כ מוכח שעושה בשביל מצות הבורא, וזהו המפרנס אשתו ובניו, המפרנס אשתו ג"כ למצוה יחשב כי איננו עושה משום רחמנות רק משום חיוב, ומה שיעדה לנו התוה"ק ברכה והצלחה על אדם כזה נאמר, וזה"ש כאן שכר על מצות צדקה כי ברך יברכך ה' כו' והתנה ע"ז תנאי רק אם שמוע תשמע מצוה זו בשביל מצות הבורא וע"כ מעשה המצות צדקה בכל עת וכנ"ל.

כי לא יחדל האביון כו' ע"כ אנכי מצוך לאמר כו', צריך להבין מלת לאמר שהוא מיותר, גם ל"ל הנתינת טעם למצוה זו, ועוד מה שהקשו בגמ' הא כתיב כי לא יהיה בך אביון כו' ותירוץ כאן בעושין רצונו של מקום כו' קשה הא אמרו במ"א כתיב ונפש נענה תשביע כו' וכתיב ועניים מרודים כו' כאן באין עושין רצונו של מקום הא בעושין רצונו של מקום אין עני כלל.

ונ"ל בדרך הלצה דמבואר בגמ' ובזה"ק [ח"א ק"ד ע"א] כמה מעשיות דעני הוא דורונא דמשדר ליה קוב"ה להנצל מסכנה העתידה לבא, וא"כ לעולם צריך להיות עני שיזכו על ידו, אמנם דבר זה יוכל להתקן שלא יצטרך להיות עני והיינו שכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, וא"כ כשילמוד פרשת הצדקה שמקבל עליו לקיימה כשתבא לידו מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה ויהיה ניצל מכל הסכנות, והיינו רק כשעושים רצונו של מקום שאין העני צריך להיות בעולם רק בשביל לזכות את ישראל, אבל בשאין עושין רצונו של מקום צריך העני להיות בשביל עצמו לכפר עוונותיו או לכונה אחרת ומ"מ שייכים כל המצות של נתינת צדקה וכמ"ש בגמ' (ב"ב י.) אם הקב"ה אוהב את העניים כו', משא"כ כשכולם זכאין וכמ"ש באלשיך ע"פ כי ימוך אחיך כו', וזהו שאמר הכתוב כי לא יחדל האביון מקרב הארץ פי' אפילו כשתעשה רצונו של מקום מ"מ פעמים שיצטרך להיות עני בעולם לזכות בו, ע"כ אני מצוך לאמר פתוח תפתח פירוש שתאמר פרשת פתוח תפתח וללמוד פרשת הצדקה ולא יצטרך להיות עני בשבילך כנ"ל.

חידושי אגדה לחתונהראה אנכי נותן לפניכם היום כו' עפימ"ש מצא או מוצא עיין לעיל בפ' תולדות, ולכך עזר כנגדו דאם מקשט מעשיו ע"י שנושא אשה הוא עזר ונקרא מצא ולהיפוך הוא כנגדו ונקרא מוצא, וע"כ צריך לקבל עליו עול תורה ומצות ועי"כ יזכה לברכה כמ"ש להניח ברכה אל ביתך ביתו זו אשתו, וזה שאמר ראה אנכי נותן דאשה טובה מתנה טובה אבל הוא בב' אופנים ברכה וקללה כנ"ל, וע"כ צריך לקשט מעשיו ומחשבה טובה מצרף למעשה ותחול הברכה מעכשיו, וזהו את הברכה אם תרצו לזכות בברכה אשר תשמעו להבא מקבלה ואילך חל הברכה אבל קללה כתיב אם לא תשמעו שאינה חלה רק לאחר מעשה הרשע שאינו מצטרפת, וזהו ענין הנשואין שבא ממרחקים לבקש אבידתו להשלים את נפשו שיהיה נקרא אדם באחדות, וע"כ התחיל בלשון יחיד וסיים בלשון רבים כמ"ש ויקרא את שמם אדם כי שם צוה ה' את הברכה כו'.